

European Union- European Instrument for
Democracy and Human Rights (EIDHR)

Udruga za podršku žrtvama i svjedocima

INFORMACIJE ZA ŽRTVE KAZNENIH DJELA

Ovaj informator je tiskan uz financijsku potporu Europske unije. Sadržaj ovog Informatora isključiva je odgovornost Udruge za podršku žrtvama i svjedocima Vukovar, i ne može se ni pod kojim okolnostima smatrati da odražava stav Europske unije.

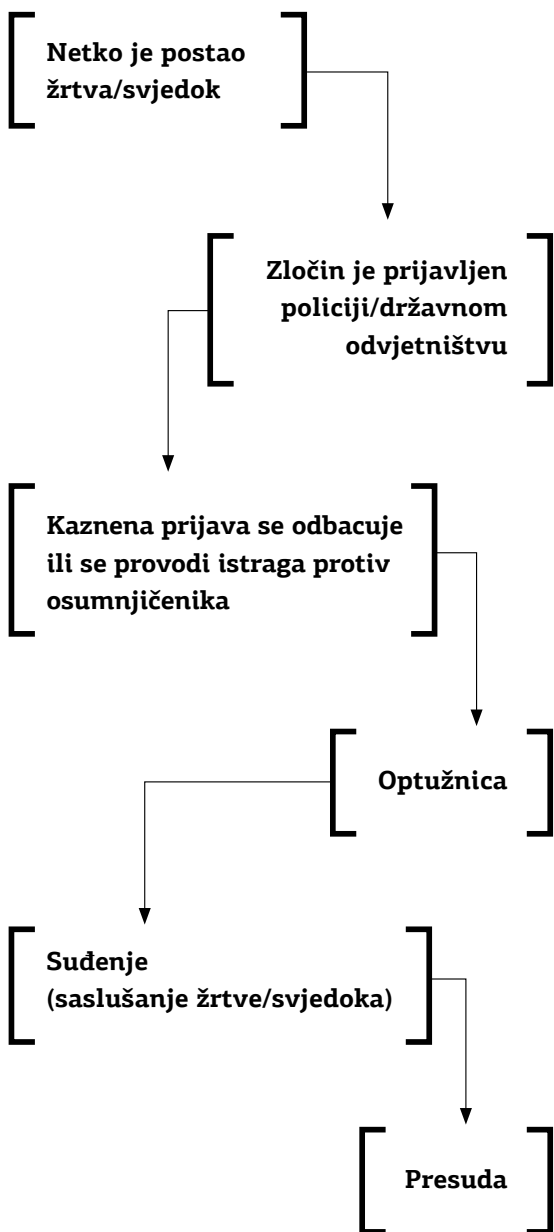

Ova publikacija financirana je od strane Europske unije
This project is funded by the European Union

Implemented by Udruga za podršku
žrtvama i svjedocima

KRATKI VODIČ

SADRŽAJ

Kratki vodič	2
Sadržaj	3
Uvod	4
Podrška i pomoć žrtvama	5
Udruga za podršku žrtvama i svjedocima	7
Kako se osjećaju žrtve i svjedoci ?	9
Kazneni postupak	15
Prava svjedoka, oštećenika i žrtava u kaznenom postupku	26
Rječnik pojmova	32
Kontakt podaci	35

Svi izrazi koji se koriste u ovom Informatoru u muškom rodu nisu rodno određeni i odnose se na pripadnike oba spola jednakopravno.

UVOD

Godišnje se u Hrvatskoj prijavi i do 70.000 kaznenih djela. Svatko od nas vrlo lako se može naći u poziciji žrtve ili svjedoka. Osim straha za vlastitu sigurnost tada je izrazito prisutan i osjećaj psihološke ugroženosti. Naime, svjedočenje je izuzetno neugodno i krajnje uznemirujuće iskustvo zbog ponovnog proživljavanja traumatskog događaja, ali i potpune nepripremljenosti i nepoznavanja okolnosti sudskog procesa (nerazumijevanje uloga procesnih sudionika); osjećaj vlastite nekompetentnosti kao svjedoka; nazočnost rodbine optuženog; osjećaja usamljenosti u sudnici) suočavanja s optuženikom te ponašanja zastupnika obrane (višestruko ponavljanje pitanja u kojima svjedoci ne vide smisao ili ih interpretiraju da su usmjerena protiv njih i njihove vjerodostojnosti, inzistiranje na prisjećanju detalja).

U prvom dijelu ovog Informatora opisuje se podrška i pomoć koju žrtve i svjedoci mogu dobiti od Udruge za podršku žrtvama svjedocima, drugih nevladinih organizacije koje se bave psihosocijalnom podrškom žrtvama nasilja te državnih institucija.

Idući dio opisuje najčešće psihološke i tjelesne reakcije žrtava i svjedoka.

Posljednji dio opisuje tijek kaznenog postupka, položaj i ulogu žrtve i svjedoka te njihova prava i obaveze u kaznenom postupku.

PODRŠKA I POMOĆ ŽRTVAMA

Ukoliko ste žrtva ili svjedok kaznenog djela trebate se čim prije javiti policiji ili nadležnom državnom odvjetništvu. Osim državnih institucija, mnogo nevladinih organizacija na neki način pomaže i daje potporu žrtvama i svjedocima. U nastavku je opis podrške i pomoći koju pruža Udruga za podršku žrtvama i svjedocima, a na kraju Informatora nalaze se kontakt podaci na koje se možete obratiti u slučaju potrebe.

Za puni integritet kaznenog postupka, a time i učinkovitost pravosuđa u cjelini, nužno je osigurati cjeloviti sustav potpore koji može odgovoriti potrebama svjedoka i žrtava te zaštititi njihova temeljna prava - primarno pravo poštivanja privatnosti žrtve kao osobe koja je već proživjela traumu počinjenim kaznenim djelom i spriječiti ili barem umanjiti sekundarnu viktimizaciju i/ili retraumatizaciju neprikladnim postupanjem tijekom sudskog postupka.

***Ukoliko ste žrtva ili
svjedok razbojništva,
obiteljskog nasilja, ubojstva,
teške prometne nesreće
ili nekog drugog kaznenog djela
ili prekršaja, ne znate što
učiniti i kome se obratiti za
pomoć nazovite besplatni
telefon 116-006 svakim radnim
danom od 8 do 20 sati. Usluga
je besplatna i dostupna na
hrvatskom i engleskom jeziku.***

Volonteri Udruge za podršku žrtvama i svjedocima, posebno obučeni iz područja psihologije i prava, informirat će vas o vašim pravima i načinima da ih ostvarite te vas uputiti na druge ustanove i organizacije koje vam mogu pružiti stručnu pomoć. Uz navedeno, pružiti će vam se i emocionalna podrška.

U suradnji s Odjelima za organiziranje i pružanje podrške svjedocima i žrtvama, na sudovima u Vukovaru, Osijeku, Sisku, Zagrebu, Rijeci, Zadru i Splitu volonteri Udruge pomažu žrtvama i svjedocima neposrednim pružanjem emocionalne podrške, davanjem praktičnih informacija (informiranje o pravima svjedoka i žrtava, o tijeku sudskog postupka, o strankama u postupku i njihovoj ulozi, o nejasnoćama vezanim za postupak i sl.) te informiranjem o djelovanju drugih udruga i institucija koje mogu adekvatno odgovoriti na specifične potrebe pojedinih svjedoka i žrtava odnosno članova njihovih obitelji (besplatni pravni savjeti ili besplatna psihološka pomoć).

Osim toga, žrtve i svjedoci se od 01. srpnja 2014. godine mogu javiti i u Referentne centre za procjenu potreba žrtava i svjedoka kaznenih djela i prekršaja u Vukovaru i Osijeku koji pružaju sveobuhvatnu podršku žrtvama i svjedocima imajući u vidu i da se žrtve, kao i okrivljenici, trebaju rehabilitirati u zajednici nakon završetku sudskih postupaka.

UDRUGA ZA PODRŠKU ŽRTVAMA I SVJEDOCIMA

Udruga za podršku žrtvama i svjedocima osnovana je 2006. godine u Vukovaru. Sjedište Udruge je u Vukovaru, a djeluje u sedam gradova na području Republike Hrvatske: Vukovaru, Osijeku, Zagrebu, Sisku, Rijeci, Zadru i Splitu. Misija Udruge je smanjiti traumu i nelagodu te doprinijeti poboljšanju pravnog, ekonomskog i društvenog položaja žrtava i svjedoka.

***Udruga za podršku žrtvama
i svjedocima je punopravna
članica Victim Support Europe
(www.victimsupporteurope.eu)
od 2011. godine.***

U sedam godina rada više od 800 volontera Udruge, kroz više od četrnaest tisuća sati volontiranja, svojim je nesebičnim volonterskim angažmanom u Nacionalnom pozivnom centru za žrtve kaznenih djela i prekršaja te na županijskim sudovima u Osijeku, Vukovaru, Sisku, Zagrebu, Splitu, Rijeci i Zadru, olakšalo sudjelovanja u kaznenim postupcima za više od deset tisuća žrtava ili svjedoka.

Dana 16. srpnja 2013. otvoren je Nacionalni pozivni centar za žrtve kaznenih djela i prekršaja, s univerzalnim europskim besplatnim brojem 116 006. Ideju i realizaciju projekta otvorenja Pozivnog centra omogućili su UNDP i Ministarstvo pravosuđa, u suradnji s Udrugom za podršku žrtvama i svjedocima.

***Zahvaljujući aktivnostima
Udruge, žrtve i svjedoci više
nisu prepušteni sami sebi.***

KAKO SE OSJEĆAJU ŽRTVE I SVJEDOCI ?

Kako smo već uvodno rekli, svjedočenje većini građana nije uobičajeno iskustvo te stoga uglavnom izaziva određeni stupanj nelagode. U određenim kaznenim predmetima specifičnost djela o kojem daju iskaz, situaciju za svjedoke/žrtve čini osobito teškom. Primjeri takvih djela su svjedočenja u slučajevima ratnih zločina, seksualnih delikta ili u slučaju drugih kaznenih djela s elementima nasilja.

U slučajevima teških zločina, situaciju svjedočenja svjedoka/žrtve osobito teškom čini veliki interes javnosti za njihovo svjedočenje, socijalni pritisak, strah od posljedica svjedočenja, neznanje o tome što se točno od njih očekuje, te osobito retraumatizacija zbog detaljnog prisjećanja traumatskog događaja vezanog uz počinjeni zločin.

Emocionalna podrška i odgovarajuća „priprema“ pružanjem ključnih informacija o sudskom postupku pomaže posebno osjetljivim svjedocima i žrtvama na način da:

1. povećava spremnost svjedoka/žrtve da se odazove svjedočenju,
2. pruže bolji iskaz kao dokazno sredstvo,
3. smanjuje razinu stresa sudionika kaznenog postupka,
4. smanjuje (re)traumatizaciju.

Najčešći osjećaji/emocionalne reakcije svjedoka i žrtava prilikom dolaska na sud su:

- tuga (najčešće plakanje),
- bijes i ljutnja,
- iritabilnost, uznemirenost,
- stid,
- strahovi
- zbunjenost, nesigurnost,
- krivnja,
- osjećaj gubitka kontrole,
- potištenost,
- neraspoloženje koje traje duže vrijeme

Najčešće tjelesne reakcije su:

- nesvjestica,
- tremor ruku ili cijelog tijela,
- nekontrolirano grčenje mišića ili mišićna napetost,
- povećanje krvnog tlaka,
- znojenje bez tjelesnog napora,
- teško disanje (gubitak daha, otežano disanje),
- lupanje srca,
- glavobolja,
- teškoće govora,
- učestala potreba za mokrenjem,
- teškoće spavanja (buđenje noću ili teško uspavljivanje, teško buđenje),
- noćne more (teški snovi, buđenje u znoju)

Poremećaji mišljenja i pamćenja su:

- teškoće koncentracije,
- zaboravljanje,
- konfuzno mišljenje,
- dezorijentiranost,
- disocijacija

Ponašanje karakterizira:

- suzdržanost, odbijanje komunikacije,
- netolerancija i cinizam, razdražljivost,
- uznemirenost popraćena potrebom za pričanjem ili poigravanjem s predmetima,
- verbalni ispadi,
- nestrpljenje,
- povećano uzimanje alkohola, psihoaktivnih tvari i lijekova.

Reakcije ili znakovi traume su po svom sadržaju slični znakovima stresa, no intenzivniji su i dulje traju. Međutim, **psihičko stanje traume obilježavaju** i neke specifične reakcije koje se obično ne javljaju nakon stresnih događaja, a to su:

- bolna sjećanja i uznemirujući snovi o događaju,
- izbjegavanje osjećaja i razgovora vezanih uz traumatski događaj,
- smanjenje interesa za uobičajene aktivnosti,
- razdražljivost ili izljevi srdžbe,
- izrazite smetnje koncentracije i pamćenja,
- pretjeran oprez, strah i osjetljivost

Dugoročno gledajući, traumatski događaji znaju dovesti do rušenja svjetonazora, osjećaja nesigurnosti u život, promjene u sustavu vrijednosti, pesimističnih očekivanja od budućnosti, osjećaja da će osoba kratko živjeti. Te dugoročne posljedice mogu potpuno obojiti život pojedinca, a važne su za razumijevanje ponašanja i doživljavanja žrtava ili svjedoka nasilja.

Istraživanje provedeno u Hrvatskoj (Ajduković, Mrčela, Turković, 2007.) pokazalo je da je znatan broj svjedoka izjavio da je bio izrazito uznemiren nakon što je dobio poziv na sudsku raspravu, što se očitovalo time da danima prije dolaska na sud nisu dobro spavali, da su imali intenzivna nametljiva sjećanja u svezi inkriminiranog događaja i da su se bojali susreta s optuženikom. Nakon povratka kući, slične, ali još intenzivnije osjećaje i slike su ih pratile danima, te su se osjećali vrlo loše.

Navedeno istraživanje je pokazalo da je uznemirenost zbog ponovnog proživljavanja traumatskih iskustava osobito izražena tijekom i nekoliko dana nakon svjedočenja. Svjedoci/žrtve su se osobito loše osjećali dugo nakon svjedočenja kad je obrana njihovo traumatsko iskustvo dovela u pitanje kao nevjerodostojno. Posljedice su trajale danima i tjednima. Većina svjedoka je potvrdila da im je to iskustvo bilo neugodno i da ih je demotiviralo za sudjelovanje u tom ili drugom sličnom postupku. Osim toga, svjedoci/žrtve znaju osjećati veliki strah te fizičku i psihološku ugroženost.

Neki od najčešćih izvora straha i nesigurnosti za svjedoke/žrtve su:

- strah za osobnu sigurnost,
- strah za sigurnost članova obitelji,
- strah zbog moguće stigmatizacije i osude bližnjih,
- strah da će biti izloženi neugodnim ponašanjima ostalih sudionika tijekom davanja iskaza,
- strah da će zakazati, biti nekompetentni u ulozi svjedoka.

Suočavanje s optuženikom - neugodno iskustvo za žrtvu

Situacije u kojima svjedoci/žrtve susretnu optuženika, njegovu obitelj i svjedoke obrane u hodniku ispred sudnice gdje čekaju početak rasprave, njima su izrazito neugodne i teške. Neki svjedoci se tada osjećaju vrlo izloženima što dodatno povećava razinu stresa.

Znatan broj svjedoka/žrtava kao izrazito neugodno iskustvo i jedan od ključnih elemenata koji ih je uznemirio i obeshrabrio navodi suočavanje s optuženikom u sudnici. Činjenica da traumatizirana žrtva po prvi puta nakon traumatizacije susreće optuženika (za kojeg smatra da je počinitelj zločina nad njom) i da je nepripremljena na to, djeluje kao snažna retraumatizacija. To svjedoka/žrtvu toliko može uznemiriti da mu za vrijeme iskazivanja može oslabiti koncentracija, teže se prisjeća događaja i teže izražava.

Element koji svjedoke/žrtve zna uznemiriti je i činjenica da u sudnicama optuženik uglavnom sjedi iza leđa svjedoka koji daje iskaz. Uznemiruje ih činjenica da im je optuženik fizički blizu, što doživljavaju psihološkom prijetnjom. Osim toga, većinu svjedoka/žrtava je uznemirila činjenica da im optuženik ima pravo postavljati pitanja (njima iza leđa), a formulacije pitanja su u nekim slučajevima doživjeli kao provokaciju i umanjivanje njihove proživljene traume.

Inzistiranje na detaljima tijekom iskaza žrtve ili svjedoka

Svjedoci mogu biti izrazito uznemireni zbog inzistiranja na brojnim detaljima tijekom ispitivanja. Višestruko ponavljanje pitanja o tome gdje se svjedok nalazio u trenutku inkriminiranog događaja, kakve je boje i izgleda bila odjeća ili detalji odjeće optuženika, zbunjuju ih, ne vide njihov smisao, ili pitanja interpretiraju kao da su usmjerena protiv njih i njihove vjerodostojnosti.

Kod traumatiziranih svjedoka/žrtvi može se javiti osjećaj da se sudi njima, što je u kontekstu njihove uloge bilo ponižavajuće iskustvo.

Nepripremljenost svjedoka na postupak glavne rasprave odnosi se i na prisutnost javnosti, odnosno rodbine, prijatelja optuženika i novinara.

KAZNENI POSTUPAK

Kaznena prijava

Svatko je dužan prijaviti kazneno djelo za koje se postupak pokreće po službenoj dužnosti, koje mu je dojavljeno ili za koje je saznao. Prijava se podnosi nadležnom državnom odvjetniku pisano, usmeno ili drugim sredstvom ili policiji.

Odbačaj kaznene prijave

Nakon ispitivanja prijave državni odvjetnik odbacit će prijavu obrazloženim rješenjem ako iz same prijave proistječe:

- da prijavljeno djelo nije kazneno djelo za koje se progoni po službenoj dužnosti,
- da je nastupila zastara ili je djelo obuhvaćeno amnestijom, pomilovanjem, ili je već pravomoćno presuđeno ili postoje druge okolnosti koje isključuju kazneni progon,
- ako postoje okolnosti koje isključuju krivnju,
- ako nema osnovane sumnje da je osumnjičenik počinio prijavljeno kazneno djelo,
- ako podaci u prijavi upućuju na zaključak da prijava nije vjerodostojna.

Izvidi kaznenih djela

Državni odvjetnik može, u svrhu prikupljanja potrebnih obavijesti provoditi izvide i pozivati

osobe. Postupanje tijekom izvida je tajno. U pozivu se mora naznačiti razlog pozivanja.

Pokretanje, tijek i okončanje istrage

U istrazi će se prikupiti dokazi i podaci potrebni da bi se moglo odlučiti hoće li se podignuti optužnica ili obustaviti postupak, te dokazi za koje postoji opasnost da se neće moći ponoviti na raspravi ili bi njihovo izvođenje bilo otežano.

Državni odvjetnik ili sudac istrage završava istragu kad su provedene radnje propisane u ZKP-u, a stanje stvari je u istrazi dovoljno razjašnjeno da se može podignuti optužnica ili obustaviti postupak. Nakon završene istrage ili istraživanja državni odvjetnik je dužan u roku od petnaest dana od dana upisa završetka istrage ili istraživanja u upisnik kaznenih prijava podignuti optužnicu ili obustaviti istragu odnosno odbaciti kaznenu prijavu. U složenim predmetima taj rok iznosi trideset dana.

Podizanje, sadržaj i predaja optužnice

Optužnicu podiže državni odvjetnik nakon što je završena istraga. Državni odvjetnik može za određena kaznena djela podignuti optužnicu i bez provođenja istrage.

Po proteku roka za odgovor na optužnicu predsjednik optužnog vijeća nalogom određuje održavanje sjednice optužnog vijeća. Na sjednicu se pozivaju državni odvjetnik, oštećenik, okrivljenik i branitelj ako ga ima. Pozvane osobe predsjednik optužnog vijeća će upozoriti da će se sjednica održati i u njihovoj odsutnosti. Oštećenik ili njegov opunomoćenik

mogu obrazložiti imovinskopravni zahtjev, upozoriti na dokaze o krivnji okrivljenika, te predložiti privremene mjere osiguranja imovinskopravnog zahtjeva.

Ako vijeće ustanovi da je optužnica osnovana, donijet će rješenje kojim potvrđuje optužnicu.

Predsjednik vijeća, odmah nakon primitka optužnice i spisa predmeta započinje pripreme za raspravu. Pripreme za raspravu obuhvaćaju održavanje pripremnog ročišta za raspravu, određivanje rasprave i donošenje drugih odluka koje se odnose na upravljanje postupkom.

[**Pripremno ročište**]

Pripremno ročište **nije javno**, a mogu mu prisustvovati samo pozvane osobe.

Na pripremno ročište pozvat će se optuženik, njegov branitelj, tužitelj i oštećenik odnosno njihovi zakonski zastupnici i opunomoćenici, a po potrebi i tumač. U pozivu za pripremno ročište stranke će biti upozorene da na pripremnom ročištu mogu predložiti nove dokaze koji mogu poslužiti za utvrđivanje činjenica. Predsjednik vijeća će prisutnog oštećenika, koji još nije podnio imovinskopravni zahtjev, poučiti da to može učiniti. Stranke određuju redosljed dokaza koje namjeravaju izvesti.

Predsjednik vijeća, prije završetka pripremnog ročišta, nalogom određuje vrijeme i mjesto održavanja rasprave te koji će se svjedoci i vještaci pozvati na raspravu.

Na raspravu se pozivaju tužitelj i oštećenik te njihovi zakonski zastupnici i opunomoćenici, optuženik i njegov branitelj, a po potrebi svjedoci i vještaci.

Oštećenika koji se ne poziva kao svjedok sud će izvijestiti u pozivu da će se rasprava održati i bez njega, a da će se prijedlog o postavljanju imovinskopravnog zahtjeva pročitati. Oštećenik će se upozoriti i na to da će se, ako ne dođe, smatrati da nije voljan nastaviti kazneni progon ako državni odvjetnik odustane od optužbe.

Oštećenik kao tužitelj i privatni tužitelj upozorit će se u pozivu da će se, ako na raspravu ne dođu, a ne pošalju opunomoćenika, smatrati da su odustali od optužbe.

Javnost rasprave

Rasprava je javna, a mogu joj prisustvovati punoljetne osobe.

Vijeće će isključiti javnost za cijelu raspravu ili njezin dio:

1. radi zaštite osobe mlađe od osamnaest godina,
2. na zahtjev žrtve kaznenog djela protiv spolne slobode te kaznenog djela trgovanja ljudima, tijekom njezina ispitivanja kao svjedoka.

Od otvaranja zasjedanja pa do završetka rasprave vijeće može u svako doba, po službenoj dužnosti ili na prijedlog stranaka, ali uvijek nakon njihova ispitivanja, isključiti javnost za cijelu raspravu ili njezin dio ako je to potrebno radi:

1. zaštite sigurnosti i obrane Republike Hrvatske,
2. zaštite tajne, kojoj bi štetila javna rasprava,
3. zaštite javnog reda i mira,
4. zaštite osobnog ili obiteljskog života optuženika, žrtve, oštećenika ili drugog sudionika u postupku.

Isključenje javnosti ne odnosi se na stranke, žrtvu, oštećenika, njihove zastupnike i branitelja. Vijeće može dopustiti da raspravi s koje je javnost isključena prisustvuju pojedine službene osobe, znanstveni i javni radnici, osoba od povjerenja, a na zahtjev optuženika može to dopustiti i njegovu bračnom, odnosno izvanbračnom drugu i njegovim bliskim srodnicima.

Predsjednik vijeća upozorit će osobe koje prisustvuju raspravi iz koje je javnost isključena da su dužne kao tajnu čuvati sve ono što su na raspravi saznale i da je odavanje tajne kazneno djelo.

Ako optuženik, branitelj, oštećenik, zakonski zastupnik, opunomoćenik, svjedok, vještak, tumač ili druga osoba **omet** ili se ne pokorava nalogima predsjednika vijeća za održavanje reda, predsjednik vijeća će je opomenuti ili novčano kazniti do 50.000,00 kn. Ako osoba nastavi ometati red i ne pokoravati se nalogima predsjednika vijeća, predsjednik vijeća može naložiti njezino udaljenje iz sudnice.

U sudnici se, osim za potrebe suda, ne smiju obavljati fotografska, filmska, televizijska i druga snimanja tehničkim uređajima. **Iznimno, kada je to značajno zbog javnog interesa, predsjednik višeg suda može odobriti filmsko ili televizijsko, a predsjednik suda fotografsko snimanje.**

Ako na raspravu, koja je određena na temelju optužnice državnog odvjetnika, ne dođe državni odvjetnik ili osoba koja ga zamjenjuje, rasprava će se odgoditi.

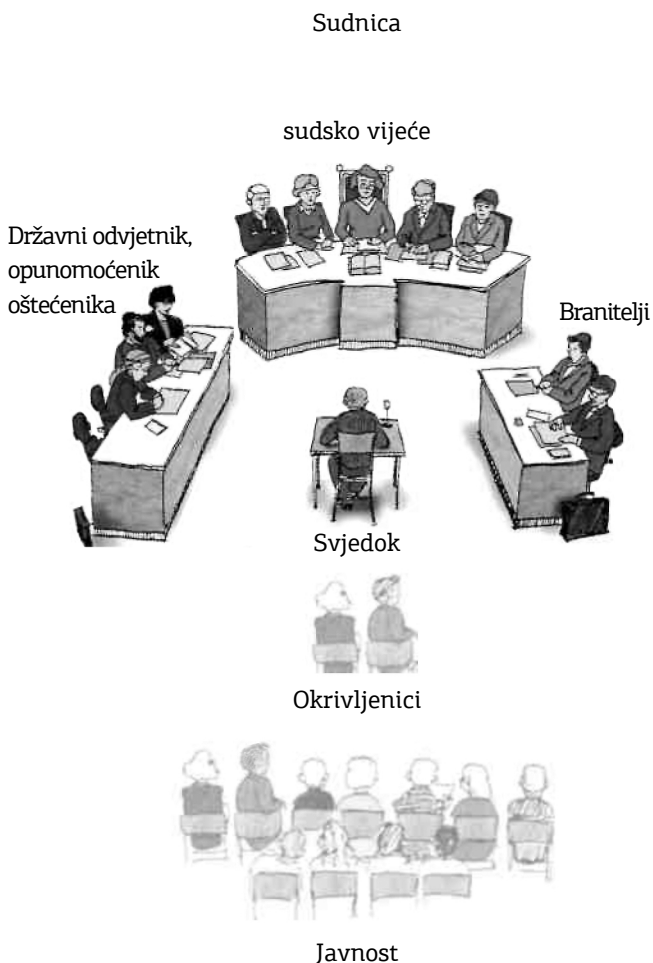
Ako na raspravu ne dođe oštećenik kao tužitelj ili privatni tužitelj, iako su uredno pozvani, a ni njihov opunomoćenik, vijeće će rješenjem obustaviti postupak.

Ako je optuženik uredno pozvan, a ne dođe na raspravu niti svoj izostanak opravda, predsjednik vijeća će naložiti da se prisilno dovede. Ako se dovođenje ne bi moglo odmah obaviti, predsjednik vijeća će odlučiti da se rasprava odgodi i naložiti da se optuženik na iduću raspravu prisilno dovede.

Kada zbog nedolaska optuženika ili njegovog branitelja ne postoje uvjeti za održavanje rasprave, predsjednik vijeća može odrediti da se prisutni svjedok ili vještak ispita i bez vođenja rasprave ako se tome optužba i obrana ne protive.

Ako svjedok ili vještak, unatoč urednom pozivu neopravdano izostane s rasprave, predsjednik vijeća će naložiti da se na iduću raspravu prisilno dovede i kazniti svjedoka novčanom kaznom do 50.000,00 kuna. Vijeće može u opravdanom slučaju opozvati odluku o kazni.

Početak rasprave i uvodni govori stranaka

Nakon što se utvrdi optuženikova istovjetnost, predsjednik vijeća uputit će svjedoke i vještake na mjesto koje je za njih određeno, gdje će pričekati dok ne budu pozvani radi ispitivanja.

***Predsjednik vijeća će poduzeti
prikladne mjere za zaštitu žrtve od
utjecaja drugih osoba (prostorna
izdvojenost prije ispitivanja i slično).***

Ako ih ima više, svi optuženici ostaju u sudnici tijekom cijele rasprave.

***Ako se oštećenik kao tužitelj ili
privatni tužitelj imaju ispitati
kao svjedoci, neće se udaljiti iz
zasjedanja i biti će ispitani prije
ostalih svjedoka.***

Rasprava započinje čitanjem optužnice.

Nakon očitovanja optuženika o optužnici i imovinskopravnom zahtjevu predsjednik vijeća poziva stranke da održe uvodne govore. Prvo govori tužitelj, a nakon njega branitelj, odnosno optuženik. Oštećenik može nakon govora tužitelja iznijeti i obrazložiti imovinskopravni zahtjev. Branitelj može izjaviti da će svoj govor održati nakon izvođenja dokaza koje je predložio tužitelj.

Dokazni postupak

Dokazivanje obuhvaća sve činjenice za koje sud i stranke smatraju da su važne za pravilno presuđenje.

Dokazi se na raspravi izvode sljedećim redom:

1. dokazi optužbe,
2. dokazi obrane,
3. dokazi optužbe kojima se pobijaju navodi obrane,
4. dokazi obrane kao odgovor na pobijanje,
5. dokazi suda.

Kao svjedoci pozivaju se osobe za koje je vjerojatno da mogu dati obavijesti o kaznenom djelu, počinitelju i o drugim važnim okolnostima. Oštećenik, oštećenik kao tužitelj i privatni tužitelj mogu se ispitati kao svjedoci. ***Svaka osoba koja se kao svjedok poziva dužna je odazvati se pozivu, a ako zakonom nije drukčije propisano, obvezna je i svjedočiti.***

U postupku se ne mogu upotrijebiti kao dokazi činjenice koje se odnose na ranije spolno ponašanje žrtve i njene seksualne sklonosti

Tijekom iznošenja iskaza svjedoka ili izlaganja nalaza i mišljenja vještaka, svjedoku ili vještaku neposredno postavljaju pitanja stranke te predsjednik i članovi sudskog vijeća. Ako se drukčije ne dogovore, najprije postavlja pitanje stranka koja je predložila izvođenje tog dokaza, a zatim protustranka.

Ako je svjedok ili vještak na prijašnjem ispitivanju tijekom dokazne radnje ili ranije rasprave naveo činjenice kojih se više ne sjeća ili ako odstupi od svojeg iskaza, predočit će mu se prijašnji iskaz, odnosno upozorit će se na odstupanje i upitat će se zašto sada iskazuje drukčije, a prema potrebi, pročitat će se njegov prijašnji iskaz ili dio tog iskaza.

Ako se na raspravi sazna da svjedok ili vještak ne može doći pred sud ili mu je dolazak znatno otežan, vijeće može na prijedlog stranke koja je svjedoka ili vještaka predložila, ako smatra da je njegov iskaz važan, naložiti da ga izvan rasprave ispita predsjednik vijeća ili sudac član vijeća, ili da se ispitivanje obavi preko suca

istrage na čijem se području svjedok, odnosno vještak nalazi.

Vijeće može iznimno odlučiti da se optuženik privremeno udalji iz sudnice ako svjedok odbija dati iskaz u njegovoj prisutnosti ili ako okolnosti pokazuju da u njegovoj prisutnosti neće govoriti istinu. Nakon povratka optuženika u zasjedanje pročitat će mu se iskaz svjedoka.

**Završni govori
stranaka**

Nakon završenoga dokaznog postupka predsjednik vijeća daje riječ strankama. Prvo govori tužitelj, zatim oštećenik, branitelj, pa optuženik. Oštećenik ili njegov opunomoćenik mogu u svojem govoru obrazložiti imovinsko-pravni zahtjev i upozoriti na dokaze o krivnji optuženika.

Presuda

Ako sud, nakon vijećanja i glasovanja utvrdi da postoje zakonski uvjeti, izriče presudu. Presuda se izriče i javno objavljuje u ime Republike Hrvatske. Sud temelji presudu samo na činjenicama i dokazima koji su izneseni na raspravi.

Vrste presuda

Presudom se optužba odbija ili se optuženik oslobađa optužbe ili se proglašava krivim.

Žalba protiv presude

Protiv prvostupanjske presude stranke, branitelj i oštećenik. mogu podnijeti žalbu u roku od petnaest dana od dana dostave prijepisa presude. Pravodobno podnesena žalba ovlaštene osobe odgađa izvršenje presude.

Oštećenik može pobijati presudu zbog odluke suda o njegovim troškovima kaznenog postupka i odluke o imovinskopravnom zahtjevu, ali ako je državni odvjetnik preuzeo progon od oštećenika kao tužitelja, oštećenik može podnijeti žalbu zbog svih osnova zbog kojih se presuda može pobijati.

Drugostupanjski sud može odbaciti žalbu kao nepravovremenu ili nedopuštenu, ili odbiti žalbu kao neosnovanu i potvrditi prvostupanjsku presudu, ili ukinuti tu presudu i uputiti predmet prvostupanjskom sudu na ponovno suđenje i odluku, ili preinačiti prvostupanjsku presudu.

Dostava presude

Pisana presuda s uputom o pravu na žalbu dostavit će se tužitelju, optuženiku i njegovu branitelju, oštećeniku ako ima pravo na žalbu, osobi čiji je predmet oduzet tom presudom te pravnoj osobi prema kojoj je izrečeno oduzimanje imovinske koristi.

***Pravomoćna presuda
dostavit će se oštećeniku
ako on to zahtijeva.***

PRAVA SVJEDOKA, OŠTEĆENIKA I ŽRTAVA U KAZNENOM POSTUPKU

Žrtva kaznenog djela ima sukladno ZKP-u:

- 1) pravo na djelotvornu psihološku i drugu stručnu pomoć i potporu tijela, organizacije ili ustanove za pomoć žrtvama kaznenih djela u skladu sa zakonom,
- 2) pravo sudjelovati u kaznenom postupku kao oštećenik,
- 3) pravo na obavijest od državnog odvjetnika o poduzetim radnjama povodom njene kaznene prijave te pravo na podnošenje pritužbe višem državnom odvjetniku
- 4) druga prava propisana zakonom.

U skladu s posebnim propisima, žrtva kaznenog djela za koje je propisana kazna zatvora od pet ili više godina, ako trpi teža psihofizička oštećenja ili teže posljedice kaznenog djela, ima pravo na stručnu pomoć savjetnika na teret proračunskih sredstava prije davanja iskaza u kaznenom postupku te pri podnošenju imovinskopravnog zahtjeva.

***Sud, državno odvjetništvo,
istražitelj i policija dužni su
pri poduzimanju prve radnje u
kojoj sudjeluje, obavijestiti
žrtvu o svim pravima koje
ima te o pravima koje ima kao
oštećenik.***

Dijete kao žrtva kaznenog djela ima, osim prava koje ima žrtva, ima pravo na:

- 1) opunomoćenika na teret proračunskih sredstava,
- 2) pratnju osobe od povjerenja prilikom sudjelovanja u radnjama,
- 3) tajnost osobnih podataka,
- 4) isključenje javnosti.

Žrtva kaznenog djela protiv spolne slobode te kaznenog djela trgovanja ljudima ima uz ostala prava, i pravo:

- 1) prije ispitivanja razgovarati sa savjetnikom, na teret proračunskih sredstava,
- 2) da ju u policiji i državnom odvjetništvu ispituje osoba istog spola,
- 3) da se ispita uz prisutnost osobe od povjerenja,
- 4) uskratiti odgovor na nepotrebna pitanja koja se odnose na strogo osobni život žrtve,
- 5) zahtijevati da bude ispitana putem audio-video uređaja,
- 6) na tajnost osobnih podataka,
- 7) zahtijevati isključenje javnosti s rasprave

U kaznenom postupku oštećenik ima, u skladu sa ZKP-om, pravo:

- 1) služiti se vlastitim jezikom uključujući i znakovni jezik gluhih i gluhoslijepih i na pomoć tumača ako ne razumije ili se ne služi hrvatskim jezikom odnosno prevoditelja ili tumača znakovnog jezika ukoliko se radi o gluhom ili gluhoslijepom oštećeniku,
- 2) podnijeti prijedlog za ostvarivanje imovinskopravnog zahtjeva te privremenih mjera osiguranja,

- 3) na opunomoćenika,
- 4) upozoravati na činjenice i predlagati dokaze,
- 5) prisustvovati dokaznom ročištu,
- 6) prisustvovati raspravi i sudjelovati u dokaznom postupku, te iznijeti završni govor,
- 7) izvršiti uvid u spis predmeta,
- 8) zatražiti obavijest od državnog odvjetnika o poduzetim radnjama povodom njegove prijave i podnijeti pritužbu višem državnom odvjetniku,
- 9) podnijeti žalbu,
- 10) podnijeti prijedlog za progon i privatnu tužbu sukladno odredbama Kaznenog zakona,
- 11) biti obaviješten o odbacivanju kaznene prijave, ili odustajanju državnog odvjetnika od kaznenog progona,
- 12) preuzeti kazneni progon umjesto državnog odvjetnika,
- 13) zatražiti povrat u prijašnje stanje,
- 14) biti obaviješten o ishodu kaznenog postupka.

Državno odvjetništvo i sud dužni su u svakom stadiju postupka ispitati postoji li mogućnost da okrivljenik oštećeniku popravi štetu uzrokovanu kaznenim djelom. Državni odvjetnik i sud dužni su posebno upozoriti oštećenika na pravo služenja vlastitim jezikom, pravo podnošenja imovinskopravnog zahtjeva, pravo predlaganja dokaza, pravo sudjelovanja u dokaznom postupku i prisustvovanja raspravi, pravo uvida u spis i pravo traženja obavijesti od državnog odvjetnika povodom njegove prijave.

Prava i obveze svjedoka

Ne može se ispitati kao svjedok:

- 1) osoba koja bi svojim iskazom povrijedila zakonom ustanovljenu obvezu čuvanja tajnosti podataka, dok je nadležno tijelo ne oslobodi te obveze,
- 2) branitelj okrivljenika, osim ako to sam okrivljenik ne zahtijeva,
- 3) okrivljenik u postupku u kojem su primijenjene odredbe o spajanju/ razdvajanju postupka
- 4) vjerski ispovjednik o sadržaju ispovjedi.

Oslobođeni su obveze svjedočenja:

- 1) osoba s kojom je okrivljenik u braku ili izvanbračnoj zajednici,
- 2) srodnici okrivljenika u ravnoj lozi, srodnici u pobočnoj lozi do trećega stupnja zaključno te srodnici po tazbini do drugoga stupnja zaključno,
- 3) posvojenik i posvojitelj okrivljenika,
- 4) javni bilježnici, porezni savjetnici, u okviru zakonske obveze čuvanja tajne,
- 5) odvjetnici, liječnici, zubari, psiholozi i socijalni radnici o onome što su u obavljanju svoga zanimanja saznali od okrivljenika,
- 6) novinari i urednici u sredstvima javnog priopćavanja o izvorima obavijesti i podataka za koje su saznali u obavljanju svoga zanimanja i koji su uporabljeni prilikom uređivanja sredstava javnog priopćavanja, osim u postupku zbog kaznenih djela protiv časti i ugleda

Osobe prethodno navedene pod 4), 5) i 6) ne mogu uskratiti iskaz ako postoji zakonska osnova po kojoj su oslobođene dužnosti čuvanja tajne.

**Svjedok je dužan
govoriti istinu, ne smije
ništa prešutjeti, a davanje
lažnog iskaza predstavlja
kazneno djelo.**

Svjedoci se ispituju svaki posebno i bez ostalih svjedoka. Svjedok je dužan odgovore davati usmeno.

**Svjedok nije obvezan
odgovarati na pojedina
pitanja ako je vjerojatno da
bi time izložio sebe ili bliskog
srodnika kaznenom progonu,
teškoj sramoti ili znatnoj
materijalnoj šteti.**

Ako uredno pozvani svjedok ne dođe, a izostanak ne opravda, ili se bez odobrenja ili opravdanog razloga udalji s mjesta gdje treba biti ispitan, može se naložiti da se prisilno dovede.

Ako svjedok dođe, pa nakon što je upozoren na posljedice neće bez zakonskog razloga svjedočiti, sudac istrage njega može, na obrazloženi prijedlog državnog odvjetnika kazniti novčanom kaznom do 50.000,00 kuna, a ako i nakon toga odbije svjedočiti, može se zatvoriti. Zatvor traje dok svjedok ne pristane svjedočiti ili dok njegovo ispitivanje ne postane nepotrebno, ili dok se kazneni postupak ne završi, ali najdulje mjesec dana.

Svjedoci koji se zbog starosti, zdravstvenog stanja ili invaliditeta ne mogu odazvati pozivu, mogu se ispitati u svojem stanu ili drugom prostoru u kojemu borave. Te svjedoke se može ispitati putem audio-video uređaja kojima rukuje stručna osoba. Ako to zahtijeva stanje svjedoka, ispitivanje će se provesti tako da mu stranke mogu postavljati pitanja bez prisutnosti u prostoriji gdje se svjedok nalazi. Ispitivanje će se prema potrebi snimiti uređajem za audio-video snimanje.

Na način opisan u prethodnom odlomku, na njezin zahtjev, provest će se ispitivanje kao svjedoka žrtve kaznenog djela protiv spolne slobode i spolnog ćudoređa, kaznenog djela trgovanja ljudima ili ako je kazneno djelo počinjeno u obitelji. Takav svjedok može se samo iznimno ponovno ispitati, ako to sud ocijeni potrebnim.

RJEČNIK POJMOVA

Tužitelj je osoba ovlaštena za pokretanje kaznenog postupka, tužitelj u kaznenom postupku može biti:

- državni odvjetnik,
- privatni tužitelj,
- oštećenik kao tužitelj (supsidijarni tužitelj)

Suci profesionalci – diplomirani pravnici kojima je obavljanje sudačke dužnosti glavno, u pravilu i jedino zanimanje od kojega ostvaruju svoju plaću.

Suci porotnici - građani koji se pored svoga zanimanja samo povremeno pozivaju radi obavljanja sudačke dužnosti u sastavu sudskog vijeća na temelju ZKP-a.

Branitelj je stručna osoba koja pomaže okrivljeniku u kaznenom postupku prilikom pripreme i sastavljanja obrane. Njegov je zadatak poduzimati radnje u korist okrivljenika te štititi njegova prava i interese.

Žrtva kaznenog djela je osoba koja zbog počinjenja kaznenog djela trpi fizičke i duševne posljedice, imovinsku štetu ili bitnu povredu temeljnih prava i sloboda.

Oštećenik je žrtva i druga osoba, ako je njihovo osobno ili imovinsko pravo povrijeđeno ili ugroženo kaznenim djelom, a sudjeluje u svojstvu oštećenika u kaznenom postupku.

Imovinskopravni zahtjev je šteta koja je oštećeniku nastala zbog počinjenja kaznenog djela.

Svjedok je osoba za koju je vjerojatno da može dati obavijesti o kaznenom djelu, počinitelju i o drugim važnim okolnostima

Vještak je osoba koja raspolaže stručnim znanjem koje je potrebno radi utvrđivanja ili ocjene neke važnije činjenice, npr. prometni vještak, psihijatar i sl.

Osumnjičenik je osoba protiv koje je podnesena kaznena prijava ili se provode izvidi. ili je

Okrivljenik je osoba protiv koje je doneseno rješenje o provođenju istrage, osoba protiv koje je podnesena privatna tužba i osoba protiv koje je presudom izdan kazneni nalog.

Optuženik je osoba protiv koje je optužnica potvrđena ili je povodom privatne tužbe određena rasprava.

Osuđenik je osoba za koju je pravomoćnom presudom utvrđeno da je kriva za određeno kazneno djelo.

Uhićenje je prisilno zadržavanje neke osobe pod sumnjom da je počinila kazneno djelo, a uhićenik je osoba prema kojoj je primijenjena mjera uhićenja.

Stranke su tužitelj i okrivljenik.

Opunomoćenik je odvjetnik koji zastupa oštećenika.

ZKP- Zakon o kaznenom postupku

U slučaju da ste bili žrtva ili svjedok kaznenog djela ili prekršaja te Vam je potrebna pomoć ili podrška slobodno nas kontaktirajte na

116-006

Broj je **besplatan** za sve građane Republike Hrvatske neovisno zovete li s mobilnog ili fiksnog telefona.

Dostupan je svakim **radnim danom od 8 do 20 sati**.

Putem navedenog broja građanima su dostupne: **informacije o njihovim pravima, tijekom kaznenog postupka, emocionalna podrška te informacije o relevantnim institucijama i organizacijama koje mogu pružiti potrebnu pomoć i podršku.**

Ovaj informator je tiskan uz financijsku potporu Europske unije. Sadržaj ovog informatora isključiva je odgovornost Udruge za podršku žrtvama i svjedocima, Vukovar, i ne može se ni pod kojim okolnostima smatrati da odražava stav Europske unije

Za više informacija o EU:

Predstavništvo Europske komisije u Hrvatskoj

Ulica Augusta Cesarca 4

10 000 Zagreb, Hrvatska

Tel: +385 1 4681 300

Fax: +385 1 4627 499

e-mail: comm-rep-zag@ec.europa.eu

web: http://ec.europa.eu/croatia/index_hr.htm

Udruga za podršku žrtvama i svjedocima

Adresa: Ljudevita Gaja 12, 32 000 Vukovar

Telefon: 032/639 – 333

E mail: pzs@pzs.hr

Web stranica: www.pzs.hr

